

Adroddiad i'r	Pwyllgor Craffu Perfformiad
Dyddiad y Cyfarfod	28 Medi 2023
Aelod / Swyddog Arweiniol	Gill German (Aelod Arweiniol Addysg, Plant a Phobl Ifanc), Geraint Davies (Pennaeth Addysg)
Awdur yr Adroddiad	Kathryn Nash, Suzie Lohead, James Brown, a Ruth Thackray
Teitl	Dull Ysgol Gyfan ar gyfer Lles Emosiynol a Meddyliol

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

1.1. Mae'r adroddiad yn rhoi trosolwg o sut mae ysgolion yn gweithredu fframwaith statudol Llywodraeth Cymru ar 'sefydlu dull ysgol gyfan' ar gyfer lles emosiynol a meddyliol. Mae hwn yn disodli meini prawf lechyd a Lles Emosiynol presennol y Wobr Ansawdd Genedlaethol o Gynlluniau Ysgolion Iach - Rhwydwaith Cymru. Fel rhan o hwn, mae Cyngor Sir Ddinbych yn gweithio mewn partneriaeth gadarn ag ysgolion, lechyd ac lechyd Cyhoeddus Cymru i gefnogi'r holl ysgolion a lleoliadau i ddatblygu ein darpariaeth ein hunain yn unol â thelerau ac amodau cyllid grant Llywodraeth Cymru.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

2.1. I ddarparu gwybodaeth o ran y gwaith y mae ysgolion a Sir Ddinbych wedi'i wneud fel rhan o weithredu'r dull ysgol gyfan ar gyfer lles emosiynol a meddyliol.

3. Beth yw'r Argymhellion?

3.1. Estynnir gwahoddiad i Craffu i drafod manylion yr adroddiad hwn ac i nodi unrhyw agwedd ar y dull ysgol gyfan ar gyfer lles emosiynol a meddyliol a fyddai'n elwa o archwiliad manwl yn y dyfodol.

4. Manylion yr adroddiad

- 4.1. Cyhoeddwyd y Fframwaith ar sefydlu dull ysgol gyfan ar gyfer lles emosiynol a meddyliol gan Lywodraeth Cymru ym mis Mawrth 2021 i gefnogi ysgolion, yn cynnwys unedau cyfeirio disgyblion a lleoliadau addysg i adolygu eu tirlun lles eu hunain ac i ddatblygu cynlluniau i fynd i'r afael â'u gwendidau ac adeiladu ar eu cryfderau. Mae'n cydnabod na all yr ysgol ar ei phen ei hun fodloni holl anghenion poblogaeth gymhleth o blant a phobl ifanc, ac mae'n amlinellu rôl cyrff rhanbarthol, y GIG ac eraill fel y trydydd sector, mewn cefnogi'r ysgol. Mae i fod i gefnogi ac ategu at y Cwricwlwm i Gymru, yn arbennig Maes Dysgu a Phrofiad Iechyd a Lles.
- 4.2. O fewn CSDd, mae cymorth lles i ysgolion wedi chwarae rôl allweddol ers sawl blwyddyn. Ar hyn o bryd mae Arweinydd Tîm Iechyd a Lles ar waith sy'n gweithio'n agos gydag Arweinydd Gweithredu Gogledd Cymru o fewn Iechyd Cyhoeddus. Mae timau amrywiol ar draws CSDd yn cydweithio ar les ac mae partneriaethau cadarn rhwng timau a chydweithwyr Cynhwysiant mewn Iechyd wedi'u datblygu trwy ddeialog broffesiynol reolaidd a rhaglen strwythuredig o gyfarfodydd. Gellir gweld enghraifft o'r gwaith cydweithredol hwn gyda Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc wrth gyd-adeiladu 'Cwestiynau a Awgrymir – Lles Emosiynol a Meddyliol' a 'Siart Llif Lles Emosiynol a Meddyliol' sy'n cefnogi staff ysgol ac yn helpu i benderfynu ar y lefelau o bryder a'r ymyriadau priodol sydd ar gael.
- 4.3. Mae CSDd wedi sefydlu grŵp Dull Ysgol Gyfan sy'n cyfarfod bob hanner tymor. Mae'r grŵp hwn yn cynnwys partneriaid allweddol o Iechyd (Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc / Mewn-gymorth CAMHS), Ysgolion Iach, Iechyd Cyhoeddus Cymru a chonsortia rhanbarthol (GwE) i sicrhau dull cydweithredol i weithredu'r Fframwaith Dull Ysgol Gyfan. Nod y grŵp yw cefnogi gweithrediad y fframwaith a pharhau i ymgynghori ag ysgolion mewn perthynas â'u hymyriadau a hyfforddiant i sicrhau bod grant Lles yr awdurdod yn bodloni eu hanghenion. Mae'r grŵp Dull Ysgol Gyfan hefyd yn ceisio ystyried y sail dystiolaeth ac effeithiolrwydd ymyriadau i gefnogi ysgolion i wneud penderfyniadau gwybodus.
- 4.4. Mae Arweinydd Tîm Iechyd a Lles Sir Ddinbych yn gweithio'n agos gydag Arweinydd Gweithredu Gogledd Cymru o fewn Iechyd y Cyhoedd ar offeryn

asesu. Mae'r offeryn hunan-asesu hwn yn darparu trosolwg eang a man cychwyn ar gyfer datblygu'r Dull Ysgol Gyfan. Mae'n ffordd o feithrin deialog gynhwysol ar draws cymuned yr ysgol sy'n helpu'r ysgol i nodi beth mae'n ei wneud yn dda ar hyn o bryd a pha feysydd sydd angen datblygiad neu welliannau pellach ac mae'n cefnogi ysgolion ar y cyd gyda'u hoffer a'u cynllun gweithredu. Y broses o gwblhau'r offeryn a'r trafodaethau y mae'r ysgol yn eu cael, sy'n cynnwys pob rhan o gymuned yr ysgol, yw'r rhan werthfawr o'r broses. Ar ôl nodi meysydd i'w gwella, bydd yr ysgol yn eu blaenoriaethu mewn cynllun gweithredu a ellir ei ymgorffori i gynllun gwella a datblygu ysgol ehangach i ddatblygu diwylliant o les ar draws yr ysgol.

- 4.5. Yn seiliedig ar ymgynghoriad gydag ysgolion, mae CSDd wedi gallu datblygu cyfres o gyfleoedd hyfforddiant yn seiliedig ar dystiolaeth i gynnwys Ysgolion sy'n Deall Trawma, Gwydnwch Ffrindiau, Lab Empathi, Cynorthwywyr Cefnogi Llythrennedd Emosiynol (ELSA) a Thymhorau Twf. Nod pob un yw cynyddu gwydnwch ac iechyd emosiynol ymysg dysgwyr.
- 4.6. Agwedd bellach ar y cyllid grant yw gwella ysgolion a lleoliadau gyda darpariaeth cwnsela. 'Gwasanaeth Cwnsela Annibynnol Pobl Ifanc Sir Ddinbych (GCAPISDd)' yw'r gwasanaeth cwnsela yn yr ysgol ac mae wedi ei hen sefydlu yn y sector uwchradd. Mae hefyd yn wasanaeth sydd wedi'i achredu gan BACP ar gyfer cwnsela plant a phobl ifanc. Mae'r gwasanaeth cwnsela yn y camau cynnar o gael ei ddatblygu yn y sector cynradd, yn dilyn arweiniad Llywodraeth Cymru i ehangu'r gwasanaeth i lawr ar gyfer plant 4 oed a hŷn, ym mis Mawrth 2022. Mewn ymateb i'r galw cynyddol a chymhlethdod anawsterau emosiynol mewn ysgolion, mae gan Gwnselwyr GCAPISDd fynediad at hyfforddiant pellach mewn 'Chwarae Therapiwtig', trawma a therapi gwybyddol.
- 4.7. Mae ysgolion yn monitro ac yn cofnodi eu cynnydd yn y maes hwn yn rheolaidd. Mae offer hunan-werthuso fel Agwedd Disgyblion at eu Hunain a'r Ysgol a Rhwydwaith Ymchwil Iechyd Ysgolion yn rhoi gwybodaeth i ysgolion er mwyn iddynt nodi agweddau pellach ar gyfer datblygu. Er mwyn cyflawni ein dyletswyddau o fewn y Dull Ysgol Gyfan, mae CSDd yn cefnogi ysgolion gyda'r gwaith hwn trwy ddull cyffredinol a dull wedi'i dargedu lle bo'n briodol.

4.8. Mae CSDd yn hyrwyddo cydweithio ar draws ysgolion ac yn rhannu ymarfer llwyddiannus lle bo'n bosibl, er enghraifft cynhadledd Penaethiaid ym mis Mehefin 2023. Fel rhan o arolygon Estyn, mae arfer effeithiol hefyd yn cael ei gydnabod ac ym mis Mehefin 2023, bu i Estyn wahodd ysgolion cynradd CSDd i baratoi astudiaeth achos ar eu gwaith mewn perthynas â gweithredu dull ysgol gyfan at les i'w ledaenu ar wefan Estyn.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Cynllun Corfforaethol 2022 i 2027: Y Sir Ddinbych a Garem?

5.1. Mae'r maes hwn o waith yn cyfrannu at wneud Sir Ddinbych yn ardal iachach a hapusach lle mae pobl ifanc eisiau byw a gweithio a chael lles emosiynol cadarnhaol. Mae hefyd yn cyfrannu at wneud Sir Ddinbych yn lle y gall pobl ifanc ddysgu a gwneud cynnydd da yn eu sgiliau fel rhan o'r Pedwar Pwrpas, gan ddysgu mewn amgylchedd teg a diogel. Bydd hyn yn helpu i sicrhau bod yr holl ddysgwyr yn cael y dechrau gorau mewn bywyd ac yn gallu gwireddu eu llawn botensial.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

6.1 Mae gweithredu'r Fframwaith yn gofyn am waith partneriaeth agos rhwng ysgolion, yr awdurdod lleol, ac asiantaethau partner. Rhoddodd y grant Dull Ysgol Gyfan £147,464.69 i'r awdurdod lleol yn 2022/2023 a bu iddo leihau i £129,383.44 ar gyfer y flwyddyn ariannol bresennol. Mae Llywodraeth Cymru wedi dyrannu £5.3 miliwn yn genedlaethol i gefnogi gwasanaethau Mewn-gymorth CAMHS ar gyfer y flwyddyn ariannol hon.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Les?

7.1. Bydd angen Asesiad o Effaith ar Les fel arfer ar gyfer penderfyniadau neu gynigion am newid er mwyn cydymffurfio â Deddf Cydraddoldeb 2010, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a Safonau'r Iaith Gymraeg. Nid yw'r adroddiad hwn yn gofyn am benderfyniad ar gyfer newid ac felly nid oes Asesiad o'r Effaith ar Les wedi'i gwblhau ar gyfer yr adroddiad hwn.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

- 8.1 Dyma'r tro cyntaf y mae'r Fframwaith Dull Ysgol Gyfan wedi cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Craffu Perfformiad. Wrth i'r Dull gael ei weithredu bydd ymgynghoriad rheolaidd rhwng yr holl bartneriaid, yn cynnwys ysgolion, yr awdurdod lleol, GwE, Iechyd Cyhoeddus Cymru a BIPBC.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

- 9.1. Bydd costau yn cael eu cwrdd o gyllidebau dirprwyedig sydd eisoes yn bodoli i ysgolion, cyllideb Addysg a hefyd cyllid grant sydd ar gael gan Lywodraeth Cymru.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

- 10.1. Mae gweithrediad y fframwaith yn cael ei adolygu a'i adrodd arno gan Estyn fel rhan o'u gwaith arolygu ac yn destun craffu gan Lywodraeth Cymru. Mae'r awdurdod lleol, Iechyd Cyhoeddus Cymru, GwE a BIPBC eisoes yn gweithio mewn partneriaeth er mwyn monitro a chefnogi ysgolion i'w weithredu, ac felly yn lleihau'r risgiau cysylltiedig.
- 10.2. Mae parhad o'r gwaith yn ddibynol ar dderbyn cyllid trwy'r Dull Ysgol Gyfan i gefnogi cwnsela, cymorth yn yr ysgol, ac addysg heblaw yn yr ysgol; bydd lleihau'r cyllid hwn ymhellach yn rhoi'r gwaith mewn perygl ar adeg lle mae angen a galw cynyddol am gefnogaeth.
- 10.3. Mae'r cymorth lles a ddarperir gan yr ysgol yn ddibynol ar lefel y cyllidebau dirprwyedig i ysgolion – bydd lleihau cyllidebau ysgolion yn lleihau'r lefel o gymorth lles a ddarperir gan ysgolion.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

- 11.1. Adran 21 Deddf Llywodraeth Leol 2000. Adrannau 7.3, 7.4.1 a 7.4.2 o Gyfansoddiad y Cyngor.
- 11.2. Mae Adran 175 Deddf Addysg 2002 yn gosod dyletswydd ar awdurdodau lleol a chyrrff llywodraethu i wneud trefniadau i sicrhau fod eu swyddogaethau yn cael

eu harfer gyda'r nod o ddiogelu a hyrwyddo lles plant yn yr ysgol a lleoliadau dysgu eraill. Mae hyn yn cynnwys cefnogi iechyd meddwl a lles emosiynol dysgwyr. Mae Adran 21(5) Deddf Addysg 2002 yn rhoi dyletswydd ar gyrff llywodraethu i hyrwyddo lles dysgwyr yn yr ysgol cyn belled ag y mae'n berthnasol i'r materion a soniwyd amdanynt yn Adran 25(2) Deddf Plant 2004, sy'n cynnwys iechyd corfforol a meddyliol a lles emosiynol, addysg, hyfforddiant a hamdden a lles cymdeithasol.